TIESAS SPRIEDUMS (piektā palāta)

2025. gada 1. augustā *

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Robežkontrole, patvērums un imigrācija – Imigrācijas politika – Direktīva 2008/115/EK – Kopīgi standarti un procedūras dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kuri dalībvalstī uzturas nelikumīgi – 3. panta 4. un 6. punkts, 7. panta 1. un 4. punkts, 8. panta 1. un 2. punkts, 11. panta 1. punkts un 13. pants – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pants – Atgriešanas lēmums – Laika posma brīvprātīgai izceļošanai nenoteikšana – Ieceļošanas aizliegums – Nepārsūdzams administratīvs akts – Atgriešanas lēmuma bez noteikuma par šo laika posmu izpildāmība – Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību – Pēc ievērojama laika posma pieņemts lēmums par ieceļošanas aizliegumu

Apvienotajās lietās C-636/23 [*Al Hoceima*] [i] un C-637/23 [*Boghni*] [i]

par diviem lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome, Beļģija) un *Conseil du Contentieux des Étrangers* (Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome, Beļģija) iesniegušas ar lēmumiem, kas pieņemti 2023. gada 16. oktobrī un kas Tiesā reģistrēti 2023. gada 24. oktobrī, tiesvedībā

W

pret

Belgische Staat (C-636/23)

un

X

pret

État belge, ko pārstāv *Secrétaire d'État à l'Asile et la Migration* (C-637/23),

TIESA (piektā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētāja M. L. Arasteja Saūna [*M. L. Arastey Sahún*], tiesneši D. Gracijs [*D. Gratsias*], J. Regans [*E. Regan*], J. Pasers [*J. Passer*] (referents) un B. Smulderss [*B. Smulders*],

* Tiesvedības valodas – franču un holandiešu.

[i] Šīs lietas nosaukums ir izdomāts. Tas neatbilst neviena lietas dalībnieka reālajam personvārdam vai nosaukumam.

ģenerāladvokāts: D. Špīlmans [*D. Spielmann*],

sekretārs: A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko snieguši:

– X vārdā – *M. Demol, avocat*,

– Beļģijas valdības vārdā – *M. Jacobs*, *C. Pochet* un *M. Van Regemorter*, pārstāves, kurām palīdz *T. Bricout, avocate*,

– Čehijas valdības vārdā – *A. Edelmannová*, *M. Smolek* un *J. Vláčil*, pārstāvji,

– Vācijas valdības vārdā – *J. Möller* un *A. Hoesch*, pārstāvji,

– Eiropas Komisijas vārdā – *A. Katsimerou* un *S. Noë*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2025. gada 30. janvāra tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/115/EK (2008. gada 16. decembris) par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi (OV 2008, L 348, 98. lpp.), 3. panta 4. un 6. punktu, 7. panta 1. un 4. punktu, 8. panta 1. un 2. punktu, 11. panta 1. punktu, kā arī 13. pantu, tos skatot Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 47. panta gaismā.

2 Šie lūgumi iesniegti saistībā ar divām tiesvedībām starp W (C-636/23) un X (C-637/23), kuri abi ir trešo valstu valstspiederīgie, un attiecīgi *Belgische Staat* (Beļģijas valsts) un *État belge* (Beļģijas valsts) par izbraukšanas rīkojumu un ieceļošanas aizliegumu.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

3 Direktīvas 2008/115 2., 6., 10., 11. un 14. apsvērums formulēti šādi:

"(2) Briseles Eiropadome 2004. gada 4. un 5. novembrī aicināja izstrādāt ar kopīgiem standartiem pamatotu efektīvu izraidīšanas un atgriešanas politiku, lai personas atgriešana notiktu humānā veidā un pilnībā ievērojot viņu cilvēktiesības un cieņas neaizskaramību.

[..]

(6) Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka trešo valstu valstspiederīgo nelikumīgu uzturēšanos pārtrauc, izmantojot taisnīgu un pārskatāmu procedūru. Saskaņā ar ES tiesību aktu pamatprincipiem lēmumi atbilstīgi šai direktīvai būtu jāpieņem, katru gadījumu izskatot atsevišķi un pamatojoties uz objektīviem kritērijiem, norādot, ka būtu jāņem vērā ne tikai tie apsvērumi, kas saistīti ar nelegālu uzturēšanos. [..]

[..]

(10) Piespiedu izraidīšanas vietā priekšroka dodama brīvprātīgas atgriešanās iespējai, un būtu jāpiešķir laiks brīvprātīgai izceļošanai, ja nav pamata uzskatīt, ka tas varētu negatīvi ietekmēt atpakaļnosūtīšanas procedūras mērķi. Dalībvalstīm vajadzētu pagarināt brīvprātīgai izceļošanai paredzēto laiku, ņemot vērā konkrēta gadījuma īpašos apstākļus. Lai sekmētu brīvprātīgu atgriešanos, dalībvalstīm būtu jāsniedz lielāka atgriešanās palīdzība un konsultācijas, kā arī pēc iespējas labāk jāizmanto attiecīgas finansēšanas iespējas, ko sniedz Eiropas Atgriešanās fonds.

(11) Būtu jānosaka kopīgs minimālo tiesisko garantiju kopums attiecībā uz lēmumiem, kas saistīti ar atpakaļnosūtīšanu, lai nodrošinātu efektīvu attiecīgo personu interešu aizstāvību. [..]

[..]

(14) Būtu jānodrošina Eiropas mērogs valstu īstenoto atgriešanas pasākumu ietekmei, ieviešot ieceļošanas aizliegumu, kas aizliedz ieceļot un uzturēties ikvienas dalībvalsts teritorijā. [..]"

4 Šīs direktīvas 3. pantā "Definīcijas" noteikts:

"Šajā direktīvā piemēro šādas definīcijas:

[..]

3) "atgriešana" ir, attiecīgai personai [trešās valsts valstspiederīgajam] brīvprātīgi ievērojot atgriešanās pienākumu vai piespiedu kārtā, došanās atpakaļ uz:

– personas izcelsmes valsti vai

– tranzīta valsti saskaņā ar Kopienas vai divpusējiem atpakaļuzņemšanas nolīgumiem vai citiem režīmiem, vai

– citu trešo valsti, kurā attiecīgais trešās valsts valstspiederīgais brīvprātīgi nolemj atgriezties un kurā viņu uzņems;

4) "atgriešanas lēmums" ir administratīvs vai tiesas lēmums vai akts, kurā norādīts vai konstatēts, ka trešās valsts valstspiederīgā uzturēšanās ir nelikumīga, un noteikts vai konstatēts atgriešanās pienākums;

[..]

6) “ieceļošanas aizliegums” ir administratīvs vai tiesas lēmums vai akts, kas uz noteiktu laika posmu aizliedz ieceļot un uzturēties dalībvalsts teritorijā un kas pievienots atgriešanas lēmumam;

[..].”

5 Saskaņā ar minētās direktīvas 6. panta 1. punktu:

“Neskarot šā panta 2. līdz 5. punktā minētos izņēmumus, dalībvalstis pieņem atgriešanas lēmumu par ikvienu trešās valsts valstspiederīgo, kurš nelikumīgi uzturas to teritorijā.”

6 Šīs direktīvas 7. panta “Brīvprātīga izceļošana” 1. un 4. punktā paredzēts:

“1. Atgriešanas lēmumā brīvprātīgai izceļošanai nosaka pienācīgu laika posmu no septiņām dienām līdz trīsdesmit dienām, neskarot 2. un 4. punktā minētos izņēmumus. Dalībvalstis savos valsts tiesību aktos var paredzēt, ka šādu laika posmu nosaka tikai, pamatojoties uz attiecīgā trešās valsts valstspiederīgā iesniegtu pieteikumu. Tādā gadījumā dalībvalstis informē attiecīgos trešo valstu valstspiederīgos par iespēju iesniegt šādu pieteikumu.

Ar pirmajā daļā paredzēto laika posmu neizslēdz iespēju attiecīgiem trešo valstu valstspiederīgajiem atstāt valsti ātrāk.

[..]

4. Ja pastāv bēgšanas iespējamība vai ja likumīgas uzturēšanās pieteikums ir atzīts par nepārprotami nepamatotu vai tā pamatā ir krāpšana, vai arī ja attiecīgā persona apdraud sabiedrības kārtību, drošību vai valsts drošību, dalībvalstis var nenoteikt laika posmu brīvprātīgai izceļošanai vai var noteikt laika posmu, kas ir īsāks par septiņām dienām.”

7 Direktīvas 2008/115 8. panta “Atgriešana” 1. un 2. punktā noteikts:

“1. Dalībvalstis veic visus vajadzīgos pasākumus, lai izpildītu atgriešanas lēmumu, ja saskaņā ar 7. panta 4. punktu nav noteikts laika posms brīvprātīgai izceļošanai vai ja atgriešanās pienākums nav izpildīts laika posmā, kas saskaņā ar 7. pantu noteikts brīvprātīgai izceļošanai.

2. Ja dalībvalsts saskaņā ar 7. pantu ir noteikusi laika posmu brīvprātīgai izceļošanai, atgriešanas lēmumu var izpildīt tikai pēc šā laika posma beigām, ja vien šajā laika posmā nerodas 7. panta 4. punktā minētie draudi.”

8 Šīs direktīvas 11. panta “Ieceļošanas aizliegums” 1. punktā paredzēts:

“Atgriešanas lēmumiem pievieno ieceļošanas aizliegumu:

a) ja nav noteikts brīvprātīgas izceļošanas laika posms vai

b) ja nav ievērota atgriešanās pienākuma izpilde.

Citos gadījumos atgriešanas lēmumu var papildināt ar ieceļošanas aizliegumu.”

9 Minētās direktīvas 12. panta "Veids" 1. panta pirmajā daļā noteikts:

"Atgriešanas lēmumus un – ja tos pieņem – lēmumus par ieceļošanas aizliegumu, un lēmumus par izraidīšanu noformē rakstiski un tajos norāda faktiskos un juridiskos iemeslus, kā arī informāciju par pieejamiem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem."

10 Šīs pašas direktīvas 13. pantā "Tiesiskās aizsardzības līdzekļi" paredzēts:

"1. Attiecīgajam trešās valsts valstspiederīgajam nodrošina efektīvus līdzekļus, lai pārsūdzētu vai lūgtu pārskatīt ar atgriešanu saistītos lēmumus, kas minēti 12. panta 1. punktā, kompetentā tiesā vai administratīvā iestādē, vai kompetentā struktūrā, kuras locekļi ir objektīvi un kuru neatkarība ir garantēta.

2. 1. punktā minētā iestāde vai struktūra ir pilnvarota pārskatīt ar atgriešanu saistītos lēmumus, kas minēti 12. panta 1. punktā, tostarp iespēju uz laiku pārtraukt to izpildi, ja vien jau nepiemēro pagaidu pārtraukšanu saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem.

3. Attiecīgajam trešās valsts valstspiederīgajam ir iespēja saņemt juridiskas konsultācijas, pārstāvību un – vajadzības gadījumā – palīdzību valodas ziņā.

4. Dalībvalstis nodrošina, ka pēc pieprasījuma bez maksas tiek nodrošināta nepieciešamā juridiskā palīdzība un/vai īstenota pārstāvība saskaņā ar attiecīgajiem valsts tiesību aktiem vai noteikumiem par juridisko atbalstu, un var noteikt, ka šādu bezmaksas juridisko palīdzību un/vai pārstāvību reglamentē noteikumi, kas paredzēti 15. panta 3. līdz 6. punktā Padomes Direktīvā 2005/85/EK [(2005. gada 1. decembris) par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu (OV 2005, L 326, 13. lpp.)]."

11 Direktīvas 2008/115 14. panta "Garantijas pirms atgriešanas" 1. punktā noteikts:

"Dalībvalstis, izņemot 16. un 17. pantā minēto situāciju, nodrošina, ka attiecībā uz trešo valstu valstspiederīgajiem laika posmā, kas saskaņā ar 7. pantu noteikts brīvprātīgai izceļošanai, un laika posmā, uz kādu izraidīšana atlikta saskaņā ar 9. pantu, pēc iespējas ņem vērā šādus principus:

a) uztur ģimenes vienotību ar tiem ģimenes locekļiem, kas uzturas to teritorijā;

b) nodrošina neatliekamo veselības aprūpi un slimību primāro ārstēšanu;

c) nepilngadīgajiem nodrošina piekļuvi pamatizglītības sistēmai atkarībā no viņu uzturēšanās ilguma;

d) ņem vērā mazāk aizsargātu personu īpašās vajadzības."

Beļģijas tiesības

12 *Loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers* (1980. gada 15. decembra Likums par ārvalstnieku piekļuvi teritorijai, uzturēšanos, apmešanos uz dzīvi un izraidīšanu; 1980. gada 31. decembra *Moniteur belge*, 14584. lpp.; turpmāk tekstā – "1980. gada 15. decembra likums") 1. panta 1. punkta 6. un 8. apakšpunktā, kuru mērķis ir transponēt Direktīvas 2008/115 3. panta 4. un 6. punktu, noteikts:

"Šī likuma izpratnē:

[..]

6° lēmums par izraidīšanu: lēmums, ar kuru konstatēts ārvalstnieka uzturēšanās prettiesiskums un noteikts atgriešanās pienākums;

[..]

8° ieceļošanas aizliegums: lēmums, kurš var būt pievienots lēmumam par izraidīšanu un ar kuru uz noteiktu laiku aizliegts ieceļot un uzturēties vai nu Karalistes teritorijā, vai arī visu dalībvalstu, tostarp Karalistes, teritorijā."

13 Šī likuma 7. panta pirmās daļas 1. un 3. punktā, ar ko transponēts Direktīvas 2008/115 6. panta 1. punkts, noteikts:

"Neskarot labvēlīgākas normas, kas ietvertas starptautiskā līgumā, ministrs vai piesaistītais ministrs var izdot vai 1., 2., 5., 9., 11. vai 12. punktā minētajos gadījumos ministram vai piesaistītajam ministram attiecībā uz ārvalstnieku, kuram nav atļauts uzturēties ilgāk par trim mēnešiem vai apmesties uz dzīvi Karalistē, jāizdod rīkojums par izbraukšanu noteiktā laika posmā:

1° ja ārvalstnieks dzīvo Karalistē un tam nav 2. pantā prasīto dokumentu;

[..]

3° ja tā izturēšanās dēļ tiek atzīts, ka tas var radīt draudus sabiedriskajai kārtībai vai valsts drošībai."

14 Minētā likuma 39/56. panta pirmajā daļā paredzēts:

"39/2. pantā minētās pārsūdzības *Conseil* [(Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome)] var iesniegt ārvalstnieks, kurš var pierādīt tam nodarītu kaitējumu vai interešu pastāvēšanu."

15 Tā paša likuma 74/11. panta mērķis ir transponēt Direktīvas 2008/115 11. panta 1. punktu un tajā paredzēts it īpaši, ka ieceļošanas aizlieguma ilgums jānosaka, ņemot vērā visus konkrētā gadījuma īpašos apstākļus.

16 Saskaņā ar 1980. gada 15. decembra likuma 74/14. pantu:

"§ 1. Lēmumā par izraidīšanu paredz 30 dienu laika posmu izbraukšanai.

[..]

Pamatojoties uz trešās valsts valstspiederīgā motivētu pieteikumu ministram vai piesaistītajam ministram, izbraukšanai noteiktais laika posms, kas minēts 1. punktā, tiek pagarināts, ja tiek iesniegti pierādījumi, ka brīvprātīgu atgriešanos nav iespējams īstenot noteiktajā laika posmā.

Ja nepieciešams, šo laika posmu var pagarināt, pamatojoties uz trešās valsts valstspiederīgā motivētu pieteikumu ministram vai piesaistītajam ministram, lai ņemtu vērā tā situācijas īpašos apstākļus, piemēram, uzturēšanās ilgumu, faktu, ka ir bērni, kuri apmeklē skolu, brīvprātīgas izceļošanas organizācijas pasākumu pabeigšanu un citas ģimenes un sociālās saites.

[..]

§ 2. Kamēr nav pagājis laika posms brīvprātīgai izceļošanai, trešās valsts valstspiederīgais ir pasargāts no piespiedu izraidīšanas.

Lai novērstu bēgšanas iespējamību šajā laika posmā, ministrs vai piesaistītais ministrs var likt trešās valsts valstspiederīgajam izpildīt preventīvus pasākumus.

[..]

§ 3. No 1. punktā paredzētā laika posma var atkāpties, ja:

1° pastāv bēgšanas iespējamība vai

2° trešās valsts valstspiederīgais nav izpildījis noteikto preventīvo pasākumu, vai

3° trešās valsts valstspiederīgais rada nopietnus draudus sabiedriskajai kārtībai un valsts drošībai, vai

[..].

Šajā gadījumā lēmumā par izraidīšanu jāparedz laika posms, kas īsāks par septiņām dienām, vai nav jāparedz vispār nekāds laika posms."

Pamatlietas un prejudiciālie jautājumi

Lieta C-636/23

17 W ir deklarējis, ka ir Marokas valstspiederīgais. *Secrétaire d'État à l'Asile et la Migration et à la simplification administrative* (patvēruma un migrācijas un administratīvo procedūru vienkāršošanas valsts sekretārs) pilnvarotais pārstāvis 2015. gada 3. janvārī attiecībā uz W izdeva izbraukšanas rīkojumu un noteica ieceļošanas aizliegumu uz trim gadiem. 2019. gada 22. maijā W Beļģijas iestādēm iesniedza starptautiskās aizsardzības pieteikumu. 2019. gada 7. jūnijā *correctionele Rechtbank Antwerpen* (Antverpenes Krimināltiesa, Beļģija) W piesprieda brīvības atņemšanas sodu uz 18 mēnešiem, no kuriem deviņus mēnešus – uz pieciem gadiem nosacīti, par narkotiskās vielas regulējošo tiesību aktu pārkāpumiem. Ar 2019. gada 9. jūlija lēmumu *Commissariat général aux réfugiés et aux apatrides* (Ģenerālkomisārs bēgļu un bezvalstnieku jautājumos, Beļģija) atteicās W piešķirt bēgļa statusu un alternatīvo aizsardzību.

18 2019. gada 18. jūlijā Beļģijas iestādes attiecībā uz W izdeva izbraukšanas rīkojumu un noteica ieceļošanas aizliegumu uz astoņiem gadiem; tas viņam tika paziņots tajā pašā datumā. W netika noteikts laika posms brīvprātīgai izceļošanai, pamatojoties uz to, ka pastāvēja bēgšanas iespējamība un ka W apdraudēja sabiedrisko kārtību un valsts drošību.

19 Ar 2019. gada 19. augustā iesniegtu prasības pieteikumu W vērsās *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome, Beļģija), kas ir iesniedzējtiesa, ar izpildes apturēšanas un atcelšanas prasību par šo izbraukšanas rīkojumu un ieceļošanas aizliegumu.

20 Ar 2019. gada 19. novembra spriedumu šī tiesa minēto izbraukšanas rīkojumu un ieceļošanas aizliegumu atcēla, uzskatīdama, ka W ir pamatoti apgalvojis, ka lēmuma viņam nenoteikt laika posmu brīvprātīgai izceļošanai pamatojums ir prettiesisks. Minētā tiesa, atsaukdamās it īpaši uz Tiesas judikatūru, atzina, ka ikvienam bēgšanas iespējamības vērtējumam jābūt balstītam uz attiecīgā indivīda situācijas individuālu izvērtējumu un ka šajā gadījumā sabiedriskās kārtības apdraudējuma pastāvēšana nav pietiekami pamatota. Šī tiesa uzskata, ka laika posma brīvprātīgai izceļošanai norādīšana ir izbraukšanas rīkojumu veidojošs vai būtisks tā elements. Tāpēc tā aplūkoto izbraukšanas rīkojumu atcēla pilnībā.

21 *État belge* par šo spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību *Raad van State* (Valsts padome, Beļģija) par izbraukšanas rīkojuma atcelšanu, bet neapstrīdēja ieceļošanas aizlieguma atcelšanu.

22 Ar 2022. gada 1. septembra spriedumu *Raad van State* (Valsts padome) šī sprieduma 20. punktā minēto 2019. gada 19. novembra spriedumu daļēji atcēla, pamatojoties it īpaši uz to, ka laika posma brīvprātīgai izceļošanai noteikšana vai nenoteikšana ir vienkāršs izpildes pasākums, kas nemaina attiecīgā ārvalstnieka tiesisko stāvokli, jo tas neietekmē konstatējumu par nelikumīgu uzturēšanos attiecīgajā teritorijā.

23 Tāpēc iesniedzējtiesai ir no jauna jālemj par prasību, ar kuru W pārsūdz attiecībā uz viņu izdoto izbraukšanas rīkojumu. Šajā kontekstā šī tiesa vēlas noskaidrot, vai laika posma brīvprātīgai izceļošanai nenoteikšana atgriešanas lēmumā faktiski ir jāatzīst par vienkāršu šī atgriešanas lēmuma izpildes pasākumu, kas nemaina attiecīgā ārvalstnieka tiesisko stāvokli un kas nav pārsūdzams. Minētā tiesa it īpaši uzskata – tā kā laika posma brīvprātīgai izceļošanai nenoteikšana ietverta atgriešanas lēmumā un tajā ir pamatota, šķiet, ka ir jāparedz efektīvu tiesību aizsardzība attiecībā uz šo atgriešanas lēmuma aspektu. Šīs tiesas ieskatā pretējs risinājums varētu radīt situācijas, kad pats ieceļošanas aizlieguma noteikšanas juridiskais pamats, proti, fakts, ka nav noteikts laika posms brīvprātīgai izceļošanai, nevarētu tikt apstrīdēts, jo *Raad van State* (Valsts padome) nepiekrīt arī tam, ka ar prasību, kura vērsta vienīgi pret ieceļošanas aizliegumu, varētu tikt izvirzīts pamats par laika posma brīvprātīgai izceļošanai nenoteikšanu – konkrēti tāpēc, ka tas ir pamats, kas attiecas uz citu lēmumu. Iesniedzējtiesa uzsver, ka Direktīvas 2008/115 11. panta 1. punktā teikts: atgriešanas lēmumiem pievieno ieceļošanas aizliegumu, ja nav noteikts laika posms brīvprātīgai izceļošanai.

24 Uzskatīdama, ka pēc *Raad van State* (Valsts padome) 2022. gada 1. septembra sprieduma iesniedzējtiesa ir situācijā, kad vienīgais tajā apstrīdētais akts ir izbraukšanas rīkojums, kurā nav noteikts laika posms brīvprātīgai izceļošanai, tā vēlas noskaidrot par kompetentās iestādes pienākumu vai iespēju pieņemt jaunu lēmumu par ieceļošanas aizliegumu, tādējādi cenšoties gūt skaidrību par šāda lēmuma pieņemšanu pat pēc ievērojama laika posma. Šī tiesa it īpaši vēlas uzzināt arī, vai laika posma brīvprātīgai izceļošanai nenoteikšana, atgriešanas lēmumā nosakot vai konstatējot atgriešanās pienākumu, ir šī atgriešanas lēmuma būtisks elements, un tādējādi – vai tad, ja tiek konstatēts prettiesiskums attiecībā uz šo laika posmu, minētais atgriešanas lēmums zaudē spēku pilnībā un ir jāpieņem jauns atgriešanas lēmums.

25 Šādos apstākļos *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai Direktīvas 2008/115 7. panta 4. punkta, 8. panta 1. un 2. punkta un 11. panta 1. punkta noteikumi, kopā vai atsevišķi skatīti kopsakarā ar Direktīvas 2008/115 13. pantu un [Hartas] 47. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj, ka brīvprātīgas izceļošanas laika posma nenoteikšana tiek uzskatīta par vienkāršu izpildes pasākumu, kas nemaina attiecīgā ārvalstnieka tiesisko stāvokli, jo laika posma brīvprātīgai izceļošanai noteikšana vai nenoteikšana nekādā ziņā nemaina sākotnējo konstatējumu par nelikumīgu uzturēšanos attiecīgajā teritorijā?

2) Ja uz pirmo jautājumu tiktu atbildēts apstiprinoši: vai [Direktīvas 2008/115] 3. panta 6. punktā ietvertais formulējums "pievienots" un 11. panta 1. punktā ietvertais formulējums "pievieno" ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nav pretrunā tam, ka kompetentajai iestādei pat pēc ievērojama laika vēl ir iespēja vai pienākums noteikt ieceļošanas aizliegumu, kas pamatots ar atgriešanas lēmumu, kurā nav noteikts laika posms brīvprātīgai izceļošanai?

   Ja uz šo jautājumu tiek sniegta noliedzoša atbilde: vai šie formulējumi tādā gadījumā nozīmē, ka atgriešanas lēmumam, kurā nav noteikts laika posms brīvprātīgai izceļošanai, vienlaikus vai samērīgi īsā termiņā ir jāpievieno ieceļošanas aizliegums?

   Ja uz šo jautājumu tiek atbildēts apstiprinoši: vai Direktīvas 2008/115 13. pantā un [Hartas] 47. pantā garantētās tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību ietver iespēju, ceļot prasību par atgriešanas lēmumu, apstrīdēt lēmuma nenoteikt laika posmu brīvprātīgai izceļošanai likumību, ja citādi vairs nevar efektīvi apšaubīt ieceļošanas aizlieguma juridiskā pamata likumību?

3) Ja uz pirmo jautājumu tiktu atbildēts apstiprinoši: vai formulējums "nosaka pienācīgu laika posmu"[, kas ietverts] Direktīvas 2008/115 7. panta 1. punktā, kā arī formulējums "un [..] atgriešanās pienākums"[, kas ietverts šīs direktīvas] 3. panta 4. punktā ir jāinterpretē tādējādi, ka laika posma noteikšana saistībā ar izceļošanas pienākumu ir būtisks atgriešanas lēmuma elements un tāpēc, konstatējot kādu juridisku neatbilstību saistībā ar šo laika posmu, atgriešanas lēmums zaudē spēku pilnībā un ir jāpieņem jauns atgriešanas lēmums?

   Kāds tad, ja Tiesa uzskatītu, ka atteikums noteikt laika posmu nav būtisks atgriešanas lēmuma elements, ir atgriešanas lēmuma Direktīvas 2008/115 3. panta 4. punkta izpratnē praktiskais tvērums un piemērojamība, ja tajā nav termiņa elementa un ja attiecīgā dalībvalsts nav izmantojusi šīs direktīvas 7. panta [1. punktā] paredzēto iespēju noteikt šo laika posmu tikai pēc attiecīgā trešās valsts valstspiederīgā pieteikuma?"

Lieta C-637/23

26 X ir deklarējis, ka Beļģijā ieradies pirms diviem gadiem, tur ir apmeties pie sava brāļa un ir Alžīrijas valstspiederīgais.

27 2023. gada 27. janvārī pēc administratīva ārvalstnieku pārbaudes ziņojuma X tika atņemta brīvība.

28 2023. gada 28. janvārī X tika paziņots izbraukšanas rīkojums, kas paredz nogādāšanu līdz robežai un aizturēšanu izraidīšanas nolūkā, kā arī ieceļošanas aizliegums uz diviem gadiem. Viņam netika noteikts laika posms brīvprātīgai izceļošanai.

29 Runājot par iemeslu, kāpēc X netika noteikts laika posms brīvprātīgai izceļošanai, tika norādīts, ka pastāv bēgšanas iespējamība 1980. gada 15. decembra likuma 74/14. panta 3. punkta 1. apakšpunkta izpratnē. Šāda laika posma nenoteikšana konkrēti ir pamatota šādi:

"1° Attiecīgā persona nav iesniegusi uzturēšanās vai starptautiskās aizsardzības pieteikumu pēc nelikumīgas ieceļošanas vai nelikumīgas uzturēšanās laikā, vai šajā likumā noteiktajā laika posmā.

Attiecīgā persona apgalvo, ka uzturas Beļģijā divus gadus. Administratīvās lietas materiāli neliecina, ka šī persona likumā noteiktajā kārtībā būtu mēģinājusi legalizēt savu uzturēšanos.

3° Attiecībās ar iestādēm šī persona nesadarbojas vai nav sadarbojusies.

Attiecīgā persona [likumā noteiktajā] termiņā nav pieteikusies pašvaldībā un nav iesniegusi pierādījumus, ka uzturētos viesnīcā."

30 X atbrīvošana tika uzdota ar *tribunal de première instance du Hainaut, division de Mons* (Eno pirmās instances tiesa, Monsas nodaļa, Beļģija) 2023. gada 6. februāra spriedumu, kas apelācijas instancē tika apstiprināts ar *cour d'appel de Mons* (Monsas apelācijas tiesa, Beļģija) Apsūdzību palātas 2023. gada 21. februāra spriedumu.

31 Ar 2023. gada 6. februārī iesniegtu prasības pieteikumu X vērsās *Conseil du Contentieux des Étrangers* (Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome, Beļģija), kas ir iesniedzējtiesa, ar izpildes apturēšanas un atcelšanas prasību par 2023. gada 28. janvārī attiecībā uz viņu izdoto izbraukšanas rīkojumu, kurš paredz nogādāšanu līdz robežai.

32 Runājot par izbraukšanas rīkojumu, kas paredz nogādāšanu līdz robežai, X šajā tiesā būtībā apgalvo, ka *État belge* nav ievērojusi tai noteikto pienākumu pirms bēgšanas iespējamības konstatēšanas veikt individuālu izvērtējumu. X arī apgalvo, ka nepietiek vien atsaukties uz 1980. gada 15. decembra likuma 1. panta 2. punktā ietvertajiem kritērijiem, bet ir arī jāpamato, kāpēc šie kritēriji piemērojami katrā konkrētajā gadījumā. X ieskatā minētā rīkojuma pamatojums vai administratīvās lietas materiāli neļauj saprast, kāpēc *État belge* balstījusies uz jebkādu bēgšanas iespējamību, lai nepiemērotu parasto 30 dienu laika posmu, kas paredzēts šajā likumā. Attiecībā uz šo ieceļošanas aizliegumu X apgalvo, ka tas ir arī nepienācīgi un nepietiekami pamatots, ciktāl tas balstīts uz X bēgšanas iespējamību.

33 Tiesas sēdē iesniedzējtiesā, atbildot uz jautājumu par lēmuma nenoteikt laika posmu izbraukšanai no teritorijas raksturu, X apgalvo – tā kā šis lēmums rada tiesiskas sekas, it īpaši attiecībā uz apcietinājumu un ieceļošanas aizliegumu, tas nav vienkāršs izpildes pasākums un tātad ir jābūt iespējai to apstrīdēt tiesā. *État belge* savukārt apgalvo, ka minētais lēmums nav pārsūdzams.

34 Šajā tiesas sēdē *État belge*, atbildot uz jautājumu par intereses saglabāšanos apstrīdēt lēmumu par nogādāšanu līdz robežai, apgalvo, ka – ņemot vērā X atbrīvošanu – šī interese ir zudusi. Šajā ziņā X paļaujas uz iesniedzējtiesas vērtējumu; tā uzskata, ka X atbrīvošanas fakta dēļ prasība ir zaudējusi priekšmetu, ciktāl tā attiecas uz lēmumu par viņa nogādāšanu līdz robežai.

35 Tādējādi šajā kontekstā šī tiesa vēlas noskaidrot, vai laika posma brīvprātīgai izceļošanai nenoteikšana atgriešanas lēmumā jāatzīst par vienkāršu šī atgriešanas lēmuma izpildes pasākumu, kas nemaina attiecīgā ārvalstnieka tiesisko stāvokli. Turklāt tā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 2008/115 13. pantā un Hartas 47. pantā garantētās tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību nozīmē, ka, pārsūdzot atgriešanas lēmumu, var apstrīdēt lēmuma nenoteikt laika posmu brīvprātīgai izceļošanai likumību, ja gadījumā, ka to nevarētu, vairs nepastāvētu iespēja

efektīvi apstrīdēt ieceļošanas aizlieguma juridiskā pamata likumību. Visbeidzot tai ir šaubas, vai noteikums par laika posmu brīvprātīgai izceļošanai, kad atgriešanas lēmumā tiek noteikts vai konstatēts atgriešanās pienākums, ir šī atgriešanas lēmuma būtisks elements, un tādējādi – vai tad, ja tiek konstatēts prettiesiskums attiecībā uz šo laika posmu, minētais atgriešanas lēmums zaudē spēku pilnībā un jāpieņem jauns atgriešanas lēmums.

36 Šādos apstākļos *Conseil du Contentieux des Étrangers* (Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai Direktīvas 2008/115 7. panta 4. punkta, 8. panta 1. un 2. punkta un 11. panta 1. punkta noteikumi, kopā vai atsevišķi skatīti kopsakarā ar Direktīvas 2008/115 13. pantu un [Hartas] 47. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj, ka brīvprātīgas izceļošanas laika posma nenoteikšana tiek uzskatīta par vienkāršu izpildes pasākumu, kas nemaina attiecīgā ārvalstnieka tiesisko stāvokli, jo laika posma brīvprātīgai izceļošanai noteikšana vai nenoteikšana nekādā ziņā nemaina sākotnējo konstatējumu par nelikumīgu uzturēšanos attiecīgajā teritorijā?

Turklāt, vai Direktīvas 2008/115 13. pantā un [Hartas] 47. pantā garantētās tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību nozīmē, ka ir iespējams apstrīdēt lēmuma par laika posma brīvprātīgai izceļošanai nenoteikšanu likumību, pārsūdzot atgriešanas lēmumu, ja pretējā gadījumā ieceļošanas aizlieguma juridiskā pamata likumību vairs nevar lietderīgi apstrīdēt?

2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša, vai [Direktīvas 2008/115] 7. panta 1. punktā [ietvertais] formulējums "nosaka pienācīgu laika posmu" un [šīs direktīvas] 3. panta 4. punktā [ietvertais] formulējums "un [..] atgriešanās pienākums" ir jāinterpretē tādējādi, ka noteikums par laika posmu [vai katrā ziņā laika posma nenoteikšana] saistībā ar pienākumu atstāt valsti ir būtisks atgriešanas lēmuma elements, tāpēc, ja attiecībā uz šo laika posmu tiek konstatēts prettiesiskums, atgriešanas lēmums zaudē spēku pilnībā un ir jāpieņem jauns atgriešanas lēmums?

Ja Tiesa uzskata, ka atteikums noteikt laika posmu nav būtisks atgriešanas lēmuma elements un ja attiecīgā dalībvalsts nav izmantojusi saskaņā ar Direktīvas 2008/115 7. panta 1. punktu paredzētās pilnvaras noteikt laika posmu tikai pēc attiecīgā [trešās valsts] valstspiederīgā lūguma, kāda praktiska nozīme ir lēmumam Direktīvas 2008/115 3. panta 4. punkta izpratnē, kurā trūkst laika posma komponents, un kā šis lēmums ir izpildāms?"

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu lietā C-636/23 un pirmā jautājuma pirmo daļu lietā C-637/23

37 Ar pirmo jautājumu lietā C-636/23 un pirmā jautājuma pirmo daļu lietā C-637/23, kas jāizvērtē kopā, iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīvas 2008/115 7. panta 4. punkts, 8. panta 1. un 2. punkts un 11. panta 1. punkts jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj, ka laika posma brīvprātīgai izceļošanai nenoteikšana tiek atzīta par vienkāršu izpildes pasākumu, kurš nemaina attiecīgā trešās valsts valstspiederīgā tiesisko stāvokli, jo šī termiņa noteikšana vai nenoteikšana neietekmē konstatējumu par šī valstspiederīgā nelikumīgu uzturēšanos attiecīgās dalībvalsts teritorijā.

38 Saistībā ar lēmuma par laika posma brīvprātīgai izceļošanai noteikšanu jāatgādina, ka Direktīvā 2008/115 ir precīzi noteikta procedūra, kas katrai dalībvalstij jāpiemēro attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kuri dalībvalstī uzturas nelikumīgi, un tajā noteikta šajā procedūrā ietverto dažādo posmu secīgas norises kārtība (spriedums, 2011. gada 28. aprīlis, *El Dridi*, C-61/11 PPU, EU:C:2011:268, 34. punkts).

39 Šīs direktīvas 6. panta 1. punktā galvenokārt paredzēts pienākums dalībvalstīm pieņemt atgriešanas lēmumu par ikvienu trešās valsts valstspiederīgo, kurš nelikumīgi uzturas to teritorijā. Šajā atgriešanas procedūras sākotnējā posmā, kā izriet no minētās direktīvas 10. apsvēruma, bez izņēmumiem prioritāte piešķirama no atgriešanas lēmuma izrietošā pienākuma brīvprātīgai izpildei. Šajā ziņā tās 7. panta 1. punktā noteikts, ka šajā lēmumā brīvprātīgai izceļošanai nosaka pienācīgu laika posmu no septiņām dienām līdz trīsdesmit dienām (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2011. gada 28. aprīlis, *El Dridi*, C-61/11 PPU, EU:C:2011:268, 35. un 36. punkts).

40 Tomēr dalībvalstis var nenoteikt šādu laika posmu vai noteikt laika posmu, kas īsāks par septiņām dienām, ja pastāv īpaši apstākļi, kas skaidri uzskaitīti šīs direktīvas 7. panta 4. punktā, proti, ja pastāv bēgšanas iespējamība, ja likumīgas uzturēšanās pieteikums atzīts par nepārprotami nepamatotu vai tā pamatā ir krāpšana, vai arī ja attiecīgā persona apdraud sabiedrības kārtību, drošību vai valsts drošību (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2011. gada 28. aprīlis, *El Dridi*, C-61/11 PPU, EU:C:2011:268, 37. punkts).

41 Ja dalībvalsts nav noteikusi laika posmu brīvprātīgai izceļošanai, kā arī tad, ja atgriešanās pienākums brīvprātīgai izceļošanai nav izpildīts noteiktajā laika posmā, Direktīvas 2008/115 8. panta 1. un 4. punktā attiecīgajai dalībvalstij uzlikts pienākums veikt izraidīšanu – īstenojot visus nepieciešamos pasākumus, tostarp attiecīgā gadījumā piespiedu pasākumus, – samērīgi un saskaņā ar pamattiesībām (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2011. gada 28. aprīlis, *El Dridi*, C-61/11 PPU, EU:C:2011:268, 38. punkts).

42 Toties no Direktīvas 2008/115 8. panta 2. punkta formulējuma izriet, ka tad, ja dalībvalsts saskaņā ar šīs direktīvas 7. pantu noteikusi laika posmu brīvprātīgai izceļošanai, atgriešanas lēmumu var izpildīt tikai pēc šī laika posma beigām, ja vien šajā laika posmā nerodas 7. panta 4. punktā minētā iespējamība.

43 Tādējādi ar Direktīvu 2008/115 noteiktās atgriešanas procedūras posmu norises kārtība atbilst atgriešanas lēmuma izpildei veicamo pasākumu gradācijai; šī gradācija sākas ar pasākumu, kas attiecīgajai personai sniedz vislielāko personisko brīvību, proti, laika posma brīvprātīgai izceļošanai noteikšana, un turpinās ar pasākumiem, kuri to ierobežo vairāk, proti, aizturēšana izraidīšanas nolūkā īpašā izmitināšanas centrā; visos šajos posmos jābūt nodrošinātai samērīguma principa ievērošanai (spriedums, 2011. gada 28. aprīlis, *El Dridi*, C-61/11 PPU, EU:C:2011:268, 41. punkts).

44 No iepriekš minētā izriet, ka atgriešanas lēmumu nevar izpildīt nekavējoties, pamatojoties tikai uz to, ka ieinteresētā persona attiecīgajā dalībvalstī uzturas nelikumīgi, izņemot Direktīvas 2008/115 7. panta 4. punktā paredzētās situācijas.

45 Līdz ar to lēmums par laika posma brīvprātīgai izceļošanai noteikšanu vai nenoteikšanu rada tūlītējas tiesiskas sekas, kuras kompetentajām valsts iestādēm jāīsteno.

46 Turklāt Direktīvas 2008/115 11. panta 1. punkta pirmā daļa paredz, ka attiecībā uz trešās valsts valstspiederīgo, kurš nelikumīgi uzturas dalībvalstī, tiek noteikts ieceļošanas aizliegums, ja nav noteikts laika posms brīvprātīgai izceļošanai vai ja nav ievērots atgriešanās pienākums.

47 Konstatējums attiecībā uz šīm lēmuma par laika posma brīvprātīgai izceļošanai noteikšanu vai nenoteikšanu tiesiskajām sekām atbilst Direktīvas 2008/115 7. panta mērķim, jo, paredzot, ka dalībvalstīm principā ir pienākums noteikt laika posmu trešo valstu valstspiederīgo, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi, brīvprātīgai izceļošanai, ar šo pantu it īpaši gribēts nodrošināt šo trešo valstu valstspiederīgo pamattiesību ievērošanu, kad tiek īstenots saskaņā ar šīs direktīvas 6. pantu pieņemts atgriešanas lēmums. Atbilstoši LESD 79. panta 2. punktam minētās direktīvas mērķis, kā izriet no tās 2. un 11. apsvēruma, ir izstrādāt ar kopīgiem standartiem un tiesiskām garantijām pamatotu efektīvu izraidīšanas un atgriešanas politiku, lai personu atgriešana notiktu humānā veidā un pilnībā ievērojot to cilvēktiesības un cieņas neaizskaramību (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 11. jūnijs, Zh. un O., C-554/13, EU:C:2015:377, 47. punkts).

48 Apstāklis, ka laika posma brīvprātīgai izceļošanai noteikšana nemaina uzturēšanās attiecīgās dalībvalsts teritorijā nelikumīgo raksturu, nekādi neatspēko šo interpretāciju. Lai gan ir taisnība, ka trešās valsts valstspiederīgais laika posmā, kas tam noteikts priekš brīvprātīgas atgriešanās, dalībvalstī uzturas nelikumīgi, tomēr, kā būtībā norādīts ģenerāladvokāta secinājumu 53. punktā, laika posma brīvprātīgai izceļošanai nenoteikšana, kā konstatēts šī sprieduma 45. punktā, rada ievērojamas sekas attiecībā uz šī valstspiederīgā tiesisko stāvokli.

49 Visbeidzot – no šīs direktīvas 14. panta 1. punkta izriet, ka, izņemot 16. un 17. pantā minēto situāciju, dalībvalstis nodrošina, ka attiecībā uz trešo valstu valstspiederīgajiem laika posmā, kas noteikts brīvprātīgai izceļošanai, pēc iespējas ņem vērā principus, ka jāuztur ģimenes vienotība ar tiem ģimenes locekļiem, kas uzturas to teritorijā, jānodrošina neatliekamā veselības aprūpe un slimību primārā ārstēšana, nepilngadīgajiem jānodrošina piekļuve pamatizglītības sistēmai atkarībā no viņu uzturēšanās ilguma un jāņem vērā mazāk aizsargātu personu īpašās vajadzības.

50 Tāpēc lēmums par laika posma brīvprātīgai izceļošanai noteikšanu vai nenoteikšanu nevar tikt uzskatīts par vienkāršu izpildes pasākumu, kas nemaina attiecīgā trešās valsts valstspiederīgā tiesisko stāvokli.

51 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz pirmo jautājumu lietā C-636/23 un uz pirmā jautājuma pirmo daļu lietā C-637/23 jāatbild, ka Direktīvas 2008/115 7. panta 4. punkts, 8. panta 1. un 2. punkts un 11. panta 1. punkts jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj, ka laika posma brīvprātīgai izceļošanai nenoteikšana tiek atzīta par vienkāršu izpildes pasākumu, kas nemaina attiecīgā trešās valsts valstspiederīgā tiesisko stāvokli.

Par otrā jautājuma trešo daļu lietā C-636/23 un pirmā jautājuma otro daļu lietā C-637/23

52 Ar otrā jautājuma trešo daļu lietā C-636/23 un pirmā jautājuma otro daļu lietā C-637/23 iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīvas 2008/115 13. pants, to skatot Hartas 47. panta gaismā, jāinterpretē tādējādi, ka tas paredz, ka lēmums nenoteikt laika posmu brīvprātīgai izceļošanai var tikt apstrīdēts, ceļot prasību tiesā.

53 Šajā ziņā jāatgādina, ka ar Direktīvas 2008/115 13. panta 1. punktu attiecīgajam trešās valsts valstspiederīgajam garantēti efektīvi tiesību aizsardzības līdzekļi, lai apstrīdētu atgriešanas lēmumus, lēmumus par ieceļošanas aizliegumu dalībvalstu teritorijā un lēmumus par izraidīšanu kompetentā tiesā vai administratīvā iestādē, vai kompetentā struktūrā, kuras locekļi ir objektīvi un kuru neatkarība ir garantēta.

54 Šīs procesuālās garantijas kopā ar tām, kas paredzētas Direktīvas 2008/115 12. panta 1. punktā, proti, pienākumu dalībvalstīm atgriešanas lēmumus noformēt rakstiski un tajos norādīt faktiskos un juridiskos iemeslus, kā arī informāciju par pieejamiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, nodrošina attiecīgās personas aizsardzību un aizstāvību pret lēmumu, kas to ietekmē nelabvēlīgi (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2014. gada 11. decembris, *Boudjlida*, C-249/13, EU:C:2014:2431, 58. punkts).

55 It īpaši, ja kompetentā valsts iestāde plāno pieņemt atgriešanas lēmumu, šai iestādei saistībā ar to jāuzklausa attiecīgā persona. No tiesībām tik uzklausītam pirms atgriešanas lēmuma pieņemšanas izriet pienākums kompetentajām valsts iestādēm ļaut attiecīgajai personai paust viedokli par tās atgriešanas kārtību, proti, laika posmu izceļošanas un atgriešanas brīvprātīgo vai piespiedu raksturu. Tādējādi attiecīgajam trešās valsts valstspiederīgajam, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi, ja tas to vēlas, ir iespēja apstrīdēt iestādes veikto tā situācijas vērtējumu, ceļot prasību tiesā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2014. gada 11. decembris, *Boudjlida*, C-249/13, EU:C:2014:2431, 49., 51. un 57. punkts).

56 Šādos apstākļos jānodrošina efektīva tiesību aizsardzība gan saistībā ar lēmumu noteikt vai nenoteikt laika posmu brīvprātīgai izceļošanai, gan saistībā ar šī laika posma ilgumu. Attiecīgajam trešās valsts valstspiederīgajam jābūt iespējai apstrīdēt tiesā vai līdzīgā objektīvā instancē lēmumu, ar kuru tam nav noteikts laika posms brīvprātīgai izceļošanai un kurš ir pieņemts saskaņā ar Direktīvas 2008/115 7. panta 4. punktu, tāpat kā tam jābūt iespējai atsaukties uz to, ka tam atbilstoši 7. panta 1. punktam noteiktais laika posms izceļošanai nav pienācīgs.

57 Uz otrā jautājuma trešo daļu lietā C-636/23 un pirmā jautājuma otro daļu lietā C-637/23 jāatbild, ka Direktīvas 2008/115 13. pants, to skatot Hartas 47. panta gaismā, jāinterpretē tādējādi, ka jābūt iespējai lēmumu nenoteikt laika posmu brīvprātīgai izceļošanai apstrīdēt, ceļot prasību tiesā.

Par otrā jautājuma pirmo un otro daļu lietā C-636/23

58 Ar otrā jautājuma pirmo un otro daļu lietā C-636/23 iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai tad, ja atbilde uz pirmo jautājumu šajā lietā ir apstiprinoša, attiecīgi Direktīvas 2008/115 3. panta 6. punktā un 11. panta 1. punktā ietvertais formulējums "kas pievienots" un "pievieno" jāinterpretē tādējādi, ka tie pieļauj, ka kompetentā valsts iestāde nosaka ieceļošanas aizliegumu pat pēc ievērojama laika posma, balstoties uz atgriešanas lēmumu, kurā nav noteikts laika posms brīvprātīgai izceļošanai.

59 Jāatgādina, ka Direktīvas 2008/115 3. panta 6. punktā jēdziens "ieceļošanas aizliegums" definēts kā "administratīvs vai tiesas lēmums vai akts, kas uz noteiktu laika posmu aizliedz ieceļot un uzturēties dalībvalsts teritorijā un kas pievienots atgriešanas lēmumam". Pēdējais minētais lēmums šīs direktīvas 3. panta 4. punktā definēts kā "administratīvs vai tiesas lēmums vai akts, kurā norādīts vai konstatēts, ka trešās valsts valstspiederīgā uzturēšanās ir nelikumīga, un noteikts vai konstatēts atgriešanās pienākums".

60 Saskaņā ar Direktīvas 2008/115 14. apsvērumu atgriešanas lēmuma mērķis ir aizliegt tā adresātam ieceļot un uzturēties ikvienas dalībvalsts teritorijā, un tas tādējādi piešķir valsts atgriešanas pasākumu ietekmei "Eiropas mērogu".

61 Kā atgādināts šī sprieduma 46. punktā, saskaņā ar Direktīvas 2008/115 11. panta 1. punktu "atgriešanas lēmumiem pievieno ieceļošanas aizliegumu [..][,] ja nav noteikts brīvprātīgas izceļošanas laika posms vai [..] ja nav ievērota atgriešanās pienākuma izpilde. Citos gadījumos atgriešanas lēmumu var papildināt ar ieceļošanas aizliegumu."

62 No Direktīvas 2008/115 3. panta 4. un 6. punkta, kā arī 11. panta 1. punkta formulējuma izriet, ka "ieceļošanas aizliegumam" paredzēts papildināt atgriešanas lēmumu, aizliedzot attiecīgajai personai noteiktu laiku pēc tās "atgriešanas", kā šis jēdziens definēts šīs direktīvas 3. panta 3. punktā, un tātad pēc tās izceļošanas no dalībvalstu teritorijas atkal ieceļot šajā teritorijā un pēc tam tajā uzturēties. Tāpēc ieceļošanas aizliegums rada sekas tikai no brīža, kad attiecīgā persona faktiski atstāj minēto teritoriju (spriedums, 2021. gada 3. jūnijs, *Westerwaldkreis*, C-546/19, EU:C:2021:432, 52. punkts un tajā minētā judikatūra).

63 No tā izriet, ka attiecīgi Direktīvas 2008/115 3. panta 6. punktā un 11. panta 1. punktā ietvertais formulējums "kas pievienots" un "pievieno" var tikt pielīdzināti formulējumam "papildināt" šī sprieduma 62. punktā minētās judikatūras izpratnē.

64 Taču, kā būtībā norādīts ģenerāladvokāta secinājumu 66.–68. punktā, Tiesa darbības vārdu "papildināt" nav izmantojusi tādā izpratnē, ka ieceļošanas aizliegums atgriešanas lēmumam, kas nenosaka laika posmu brīvprātīgai izceļošanai, var tikt pievienots tikai vienlaikus vai pēc īsa laika posma, bet gan tādējādi, ka tas ir šo lēmumu "papildinošs", un tā atsaucas uz materiāltiesisku piesaisti, saskaņā ar kuru minētais lēmums principā ir priekšnoteikums, kas nepieciešams ieceļošanas aizlieguma spēkā esībai.

65 Šo interpretāciju apstiprina Direktīvas 2008/115 11. panta 1. punkta formulējums. Ne tikai iesniedzējtiesas minētajā un 11. panta 1. punkta a) apakšpunktā paredzētajā gadījumā, kad ieceļošanas aizliegums pieņemts tāpēc, ka nav noteikts laika posms brīvprātīgai izceļošanai, nav prasīts, lai starp attiecīgo atgriešanas lēmumu un ieceļošanas aizliegums pastāvētu vienlaicības saikne, bet minētajā 11. panta 1. punkta b) apakšpunktā paredzētais gadījums šādu saikni pat skaidri izslēdz, ņemot vērā, ka tas attiecas uz ieceļošanas aizliegumu, kas noteikts pēc atgriešanas lēmuma pieņemšanas.

66 Līdz ar to valsts iestādei, kuras kompetencē ir noteikt ieceļošanas aizliegumu, kas pievienots atgriešanas lēmumam, ar kuru nav noteikts laika posms brīvprātīgai izceļošanai, nav pienākuma pieņemt šo lēmumu un šo ieceļošanas aizliegumu vienlaicīgi vai pat īsā laika posmā pēc minētā atgriešanas lēmuma pieņemšanas.

67 Uz otrā jautājuma pirmo un otro daļu lietā C-636/23 jāatbild – Direktīvas 2008/115 3. panta 6. punkts un 11. panta 1. punkts jāinterpretē tādējādi, ka tie pieļauj, ka kompetentā valsts iestāde nosaka ieceļošanas aizliegumu pat pēc ievērojama laika posma, balstoties uz atgriešanas lēmumu, kurā nav noteikts laika posms brīvprātīgai izceļošanai.

Par trešo jautājumu lietā C-636/23 un otro jautājumu lietā C-637/23

68 Ar trešo jautājumu lietā C-636/23 un otro jautājumu lietā C-637/23 iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīvas 2008/115 3. panta 4. punkts un 7. pants jāinterpretē tādējādi, ka atgriešanas lēmumā ietvertā noteikuma par laika posmu brīvprātīgai izceļošanai prettiesiskums izraisa šī atgriešanas lēmuma atcelšanu pilnībā. Ja atbilde ir noliedzoša un gadījumā, ja attiecīgā dalībvalsts nav izmantojusi šīs direktīvas 7. panta 1. punktā paredzēto iespēju šo laika posmu noteikt tikai, pamatojoties uz attiecīgā trešās valsts valstspiederīgā iesniegtu pieteikumu, iesniedzējtiesa vaicā, kāda praktiska nozīme ir atgriešanas lēmumam, kurā trūkst minētā noteikuma par laika posmu brīvprātīgai izceļošanai.

69 Jāatgādina, ka saskaņā ar Direktīvas 2008/115 3. panta 4. punktu "atgriešanas lēmums" jāsaprot kā administratīvs vai tiesas lēmums vai akts, kurā norādīts vai konstatēts, ka trešās valsts valstspiederīgā uzturēšanās ir nelikumīga, un noteikts vai konstatēts atgriešanās pienākums. Atbilstoši šīs direktīvas 3. panta 3. punktam šis atgriešanās pienākums attiecīgajai personai liek atgriezties vai nu izcelsmes valstī vai tranzīta valstī, vai citā trešajā valstī, kurā tā brīvprātīgi nolemj atgriezties un kurā to uzņems (spriedums, 2020. gada 14. maijs, *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság*, C-924/19 PPU un C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, 114. punkts).

70 Tādējādi no šī 3. panta 4. punkta formulējuma izriet, ka atgriešanās pienākuma noteikšanas vai konstatēšanas fakts ir viens no diviem atgriešanas lēmumu veidojošajiem elementiem, jo šāds atgriešanās pienākums, ņemot vērā šī panta 3. punktu, nav iedomājams bez tā, ka tiek identificēts galamērķis, kam jābūt vienai no 3. punktā minētajām valstīm (spriedums, 2020. gada 14. maijs, *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság*, C-924/19 PPU un C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, 115. punkts).

71 No tā izriet, ka tad, ja kompetentā valsts iestāde maina atgriešanas lēmumā minēto galamērķa valsti, tā šajā atgriešanas lēmumā veic tik būtisku grozījumu, ka ir atzīstams, ka tā pieņēmusi jaunu atgriešanas lēmumu Direktīvas 2008/115 3. panta 4. punkta izpratnē (spriedums, 2020. gada 14. maijs, *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság*, C-924/19 PPU un C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, 116. punkts).

72 Būtībā iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai pēc analoģijas ar šī sprieduma 69.–71. punktā minēto judikatūru atgriešanas lēmumā ietvertais noteikums par laika posmu brīvprātīgai izceļošanai ir šajā lēmumā noteiktā vai konstatētā atgriešanās pienākuma neatņemama sastāvdaļa, un tātad šī noteikuma prettiesiskums izraisa to, ka minētais lēmums pilnībā kļūst spēkā neesošs.

73 Šajā ziņā jāmin, ka Direktīvas 2008/115 3. panta 3. punktā ietvertajā jēdziena "atgriešana" definīcijā ir tieša atsauce uz atgriešanas brīvprātīgo vai saistošo raksturu. Atbilstoši šai definīcijai atgriešanās pienākuma priekšmets ir trešās valsts valstspiederīgā došanās atpakaļ uz kādu no šajā tiesību normā minētajām valstīm, brīvprātīgi ievērojot atgriešanās pienākumu vai piespiedu kārtā. Līdz ar to lēmums, ar kuru kompetentā valsts iestāde lemj par laika posma brīvprātīgai izceļošanai noteikšanu vai nenoteikšanu, ir šī pienākuma neatņemama sastāvdaļa.

74 Turklāt no šī sprieduma 56. punkta izriet, ka jānodrošina efektīva tiesību aizsardzība gan attiecībā uz lēmumu noteikt vai nenoteikt laika posmu brīvprātīgai izceļošanai, gan uz šī laika posma ilgumu.

75 No tā izriet, ka tad, ja tiek konstatēts prettiesiskums attiecībā uz lēmumu noteikt vai nenoteikt laika posmu brīvprātīgai izceļošanai vai šī termiņa ilgumu, attiecīgais atgriešanas lēmums jāatceļ pilnībā.

76 Šo interpretāciju apstiprina Direktīvas 2008/115 mērķis, kas atgādināts šī sprieduma 47. punktā – noteikt efektīvu izraidīšanas un atgriešanas politiku, kas balstīta uz kopīgam tiesību normām un tiesiskām garantijām, lai attiecīgo personu atgriešana notiktu humānā veidā un pilnībā ievērojot viņu pamattiesības un cieņu.

77 Tas atbilst arī Direktīvas 2008/115 6. apsvērumam, saskaņā ar kuru dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka trešo valstu valstspiederīgo nelikumīgu uzturēšanos pārtrauc, izmantojot taisnīgu un pārskatāmu procedūru. Šajā apsvērumā teikts arī, ka saskaņā ar Savienības tiesību aktu pamatprincipiem lēmumi atbilstīgi šai direktīvai būtu jāpieņem, katru gadījumu izskatot atsevišķi un pamatojoties uz objektīviem kritērijiem, un tas nozīmē, ka būtu jāņem vērā ne tikai tie apsvērumi, kas saistīti ar nelegālu uzturēšanos. It īpaši, kā Tiesa jau atzinusi, visos ar šo direktīvu noteiktās atgriešanas procedūras posmos, tostarp ar atgriešanas lēmumu saistītajā posmā, kurā attiecīgajai dalībvalstij jālemj par laika posma brīvprātīgai izceļošanai noteikšanu saskaņā ar šīs direktīvas 7. pantu, jānodrošina samērīguma principa ievērošana (spriedums, ceturtdiena, 2015. gada 11. jūnijs, Zh. un O., C-554/13, EU:C:2015:377, 49. punkts).

78 Līdz ar to jēdziens "atgriešanās pienākums" kā atgriešanas lēmumu veidojošs elements jāsaprot tā, lai atspoguļotu līdzsvaru starp izraidīšanas politikas efektivitāti un attiecīgo personu pamattiesību ievērošanu, kā norādīts ģenerāladvokāta secinājumu 81. punktā. Jebkāda interpretācija, saskaņā ar kuru atgriešanās lēmumā ietvertais noteikums par laika posmu brīvprātīgai izceļošanai nebūtu šajā lēmumā noteiktā vai konstatētā atgriešanās pienākuma neatņemama sastāvdaļa, apdraudētu šo līdzsvaru un tādējādi būtu pretrunā Direktīvas 2008/115 mērķim.

79 Bez tam jānorāda, ka šī sprieduma 75. punktā sniegto interpretāciju neatspēko tas, ka šīs direktīvas 7. panta 1. punktā dalībvalstīm ir sniegta iespēja savos valsts tiesību aktos paredzēt, ka laika posms brīvprātīgai izceļošanai tiek noteikts tikai, pamatojoties uz attiecīgā trešās valsts valstspiederīgā iesniegtu pieteikumu.

80 Šādā gadījumā šis noteikums informētu par to, ka laika posms brīvprātīgai izceļošanai nav noteikts tāpēc, ka nav izpildīts procesuālais nosacījums, kas izvirzīts ar šādu laika posmu saistītajam vērtējumam. Tas, kā kompetentās iestādes minēto noteikumu piemēro, esot pakļauts arī pārbaudei tiesā atbilstoši Direktīvas 2008/115 13. pantam, to skatot šīs direktīvas 6. un 10. apsvēruma un Hartas 47. panta gaismā. Jāsecina, kā norādīts ģenerāladvokāta secinājumu 83. punktā, ka šī noteikuma prettiesiskums ietekmē atgriešanas lēmumā noteikto vai konstatēto atgriešanās pienākumu un tādējādi – šo lēmumu kopumā.

81 Visbeidzot jāuzsver, ka atgriešanas lēmuma atcelšana pilnībā neietekmē Direktīvā 2008/115 izvirzīto izraidīšanas politikas efektivitātes mērķi, jo atcelšana ne vienmēr nozīmē, ka saskaņā ar šo direktīvu sāktā procedūra jāatsāk no sākuma (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 15. februāris, N., C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, 75. punkts) un attiecīgā gadījumā neliedz kompetentajai iestādei pieņemt jaunu atgriešanas lēmumu, kas ietver nepieciešamos pasākumus konstatētā pārkāpuma novēršanai (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2016. gada 28. janvāris, *CM Eurologistik* un *GLS*, C-283/14 un C-284/14, EU:C:2016:57, 50. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

82 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz trešo jautājumu lietā C-636/23 un otro jautājumu lietā C-637/23 jāatbild, ka Direktīvas 2008/115 3. panta 4. punkts un 7. pants jāinterpretē tādējādi, ka atgriešanas lēmumā ietvertais noteikums par laika posmu brīvprātīgai izceļošanai ir šajā lēmumā noteiktā vai konstatētā atgriešanās pienākuma neatņemama sastāvdaļa – tātad, ja tiek konstatēts prettiesiskums attiecībā uz šo noteikumu par laika posmu brīvprātīgai izceļošanai, minētais lēmums jāatceļ pilnībā.

Par tiesāšanās izdevumiem

83 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība izriet no tiesvedības, kas notiek iesniedzējtiesā, tāpēc tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (piektā palāta) nospriež:

1) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/115/EK (2008. gada 16. decembris) par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi, 7. panta 4. punkts, 8. panta 1. un 2. punkts un 11. panta 1. punkts

jāinterpretē tādējādi, ka

tie nepieļauj, ka laika posma brīvprātīgai izceļošanai nenoteikšana tiek atzīta par vienkāršu izpildes pasākumu, kas nemaina attiecīgā trešās valsts valstspiederīgā tiesisko stāvokli.

2) Direktīvas 2008/115 13. pants, to skatot Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. panta gaismā,

jāinterpretē tādējādi, ka

jābūt iespējai lēmumu nenoteikt laika posmu brīvprātīgai izceļošanai apstrīdēt, ceļot prasību tiesā.

3) Direktīvas 2008/115 3. panta 6. punkts un 11. panta 1. punkts

jāinterpretē tādējādi, ka

tie pieļauj, ka kompetentā valsts iestāde nosaka ieceļošanas aizliegumu pat pēc ievērojama laika posma, balstoties uz atgriešanas lēmumu, kurā nav noteikts laika posms brīvprātīgai izceļošanai.

4) Direktīvas 2008/115 3. panta 4. punkts un 7. pants

jāinterpretē tādējādi, ka

atgriešanas lēmumā ietvertais noteikums par laika posmu brīvprātīgai izceļošanai ir šajā lēmumā noteiktā vai konstatētā atgriešanās pienākuma neatņemama sastāvdaļa – tātad,

ja tiek konstatēts prettiesiskums attiecībā uz šo noteikumu par laika posmu brīvprātīgai izceļošanai, minētais lēmums jāatceļ pilnībā.

[Paraksti]